

ดนตรีฝรั่งในกรุงสยาม : พัฒนาการดนตรีตะวันตกในสังคมไทย ระหว่าง พ.ศ. 2384 - 2484

ณัฐชยา นัจจนาวกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ดนตรี)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2555

Copyright by Mahidol University

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

ดนตรีฝรั่งในกรุงสยาม : พัฒนาการดนตรีตะวันตกในสังคมไทย ระหว่าง พ.ศ. 2384 – 2484
WESTERN MUSIC IN SIAM : THE DEVELOPMENT BETWEEN A.C.1841 - 1941.

ณัฐชา นัจจนาวากุล 4937869 MSMS/D

ปร.ด. (ดนตรี)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : พูนพิศ อมาตยกุล., ราชบัณฑิต, M.D., M.A., Ph.D., สุกรี เจริญสุข., กศ.บ., M.M.E., D.A., อรวรรณ บรรจงศิลป์, ค.ม., M.M.

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ดนตรีฝรั่งในกรุงสยาม : พัฒนาการดนตรีตะวันตกในสังคมไทย ระหว่าง พ.ศ. 2384 - 2484 ใช้วิธีค้นหลักฐานประวัติศาสตร์ จากจดหมายเหตุ บันทึกการเดินทาง และงานเขียนวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง โดยตีความจากข้อมูลที่ได้ด้วยการศึกษาวิเคราะห์ ตั้งกระทู้หลักฐานบนพื้นฐานสำคัญตามแนวทางทฤษฎีทางประวัติศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า นับแต่ฝรั่งชาติโปรตุเกสเข้ามาสู่กรุงศรีอยุธยาปี พ.ศ. 2054 (ค.ศ.1511) พัฒนาการดนตรีฝรั่งในสังคมสยามได้เริ่มต้นและเติบโตในสยามได้เพราะ ปัจจัย 3 ประการ คือ (1) การปรับตัวของชนชั้นสูง ของราชสำนัก ตามกระแสความนิยมตะวันตก (2) การเข้ามาของคริสต์ศาสนาและระบบการศึกษาอย่างตะวันตก (3) การถ่ายทอดความรู้และสร้างศิลปินนักดนตรี โดยครูฝรั่ง ต่อมาชนชั้นกลางจึงปรับตัวเพื่อเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นสยามใหม่ด้วยค่านิยมชื่นชมดนตรีตะวันตก สมัยอยุธยา ดนตรีฝรั่งเข้ามาโดยบุคคลหลายกลุ่ม มีบาทหลวง ทหาร พ่อค้า นักการทูต ดนตรีรับใช้ราชสำนักพร้อมกับการเผยแพร่ศาสนาและการศึกษาโดยนำเข้ามาใช้พร้อมกัน ทำให้ผู้คนในสยามมีโอกาสได้รู้จักดนตรีตะวันตก ที่สำคัญชั้นสูงในราชสำนักได้ยอมรับเครื่องดนตรีฝรั่งเข้ามาใช้พระราชพิธี เช่น ในการประโคม ถวายพระเกียรติยศ สำหรับพระมหากษัตริย์ อันเป็นเรื่องของขนบธรรมเนียมและประเพณี ที่ยึดถือปฏิบัติกันมาว่าเป็นเรื่องสำคัญสำหรับพิธีกรรมของหลวง

สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สัมพันธไมตรีทางการทูตเกิดขึ้นบ่อยครั้ง เรือรบหลายชาติจากตะวันตกได้นำกองดุริยางค์เกียรติยศเดินทางเข้ามาเป็นต้นแบบเพื่อแห่พระราชสาสน์ และใช้บรรเลงอวดฝีมือ ส่งผลให้มีการจัดตั้งกองทหารและกองเครื่องฝรั่ง คนไทยเริ่มใช้เครื่องดนตรีตะวันตกโอกาสต่าง ๆ เกิดเพลงค่านับ เช่น เพลงสรรเสริญพระบารมี ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนค่านิยม ธรรมเนียม ประเพณีของราชสำนัก พร้อมกับมีการว่าจ้างครูดนตรีทหารเข้ามาสอนในวังหลวง วังหน้า และกรมท่า ก่อให้เกิดเครื่องดนตรีฝรั่งและสำหรับงานเดินรำ จำนวน 3 วง มีครูฝรั่งเข้ามาสอนทหารไทยได้เรียนรู้วิธีการบรรเลงเครื่องดนตรี เช่น กระจับปี่ ขลุ่ยซออู้ ขลุ่ยซออด้ง และกระจับปี่ ฝรั่งเข้ามาสอนในวังหลวง วังหน้า สมัยรัชกาลที่ 5 มีครูมิเชลล์ ฟุสโก้ ครูดนตรีทหารมรณีน คูแผลเครื่องดนตรีฝรั่งในเรือพระที่นั่ง ครูแผลเหล่านี้ได้สอนคนไทย จึงเกิดทหารเครื่องดนตรีขึ้นทั้งในกองทัพบกและทัพเรือ อาทิ ครูพระวาทีบุตรเทศ (ม.ร.ว.จิต เสนีวงศ์) ต่อจากนั้น พระราชโอรสในรัชกาลที่ 5 หลายพระองค์ได้เสด็จกลับมารับราชการ และทรงเป็นผู้นำในการพัฒนาดนตรีตะวันตกในสยาม เช่น กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต กรมขุนพิษณุโลกประชานาถ ทุกพระองค์สนับสนุนให้มีเครื่องดนตรีฝรั่งและการศึกษาเล่าเรียนดนตรีฝรั่งในกรมทหาร ในช่วงรัชกาลที่ 6 ทางราชสำนักได้จัดตั้งกรมเครื่องสายฝรั่งหลวง และสร้างนักดนตรีที่มีชื่อเสียง โดยมีครูฝรั่งชื่อ Capt. Alberto Nazzari เข้ามาสร้างวงดุริยางค์สากลขนาดกลางขึ้นในกรมทหารม้าและในโรงเรียนพรานหลวง ใช้การได้ดีพร้อมกัน 2 วง ในปี 2456-2458 นักดนตรีทหารเหล่านั้นเมื่อว่างราชการก็ออกไปสอนเครื่องสายฝรั่งให้ชาวบ้าน ในที่สุดก็เป็นที่นิยม และเกิดเครื่องสายบ้านตามมา ส่งผลต่อทัศนคติและค่านิยมของชนชั้นนำและประชาชนทั่วไปทุกระดับชั้นที่ได้พบเห็น คนไทยเริ่มเรียนอ่านเขียนโน้ตสากลได้ตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 5

ตลอดสมัยรัชกาลที่ 4 ถึง รัชกาลที่ 6 ระบบการศึกษาในโรงเรียนคริสต์ ช่วยพัฒนาดนตรีตะวันตกในสังคมสยามอย่างมาก ดนตรีถูกนำมาใช้ในระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ จนสามารถพัฒนานักเรียนให้เป็นนักดนตรีที่มีอาชีพยั่งยืนในสังคมสยามได้ กิจกรรมการกีฬาและลูกเสือก็เป็นแรงผลักดันให้เกิดเครื่องดนตรีในโรงเรียน ช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ธุรกิจดนตรีมีความรุ่งเรืองมาก มีการบันทึกเสียงและนำสื่อต่างๆ เข้ามา เช่น เครื่องเล่นจานเสียง แผ่นเสียง สื่อภาพยนตร์ จนถึงผลิตแผ่นเสียงเพลงไทยได้ สมัยรัชกาลที่ 7 เริ่มมีวิทยุกระจายเสียง ภาพยนตร์เสียงในฟิล์ม ซึ่งเกิดขึ้นชัดเจนและขายตัวรวดเร็วมาก มีนักดนตรีต่างชาติเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก วงดุริยางค์สากลของเอกชนขนาดกลางก็เกิดขึ้นเพื่อทำเพลงประกอบภาพยนตร์ของศรีกรุง ในปี พ.ศ. 2474 ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นกลไกที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีตะวันตกได้รับการปลูกฝัง พร้อมทั้งเกิดกระแสเคลื่อนไหวไม่หยุดยั้ง จนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมความบันเทิงของชนชาวสยามมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : ดนตรีตะวันตก / ดนตรีฝรั่ง/พัฒนาการดนตรี

WESTERN MUSIC IN SIAM : THE DEVELOPMENT BETWEEN A.C.1841 – 1941.

NACHAYA NATCHANAWAKUL 4937869 MSMS/D

Ph.D. (MUSIC)

THESIS ADVISORY COMMITTEE : POONPIT AMATYAKUL, M.D., M.A., Ph.D., SUGREE CHAREANSUK, M.M.E., D.A. ORAWAN BUNJONGSILP, M.M.

ABSTRACT

Western music, mainly European, arrived in the Kingdom of Siam since the Ayutthaya period, firstly by the Portuguese in 1511. The religious church music and songs were the first type of European music (Phleng Farang) that Thai people experienced. Later, came the English, Dutch, Spanish and French. They brought several brass fanfares made in Holland to the Thai court and such instruments were accepted to mix and play well with the original Thai wind instruments. The music was used for salutation to the king till the present.

This historical research study (1841-1941) aimed to collect information that appeared in the old historical literatures of both Thai and foreign languages. Books and journals written in Thai, English, French and German were used with the additional information from the in-depth interview of over 10 scholars such as musicologists, historians, catholic and protestant padres. History books published by the catholic and protestant churches and schools all over the country were collected. Interpretation of written reports from handwriting over the centuries of years are quite difficult to understand, however, careful double checking on information was quite successful with the help of scholars and knowledgeable people. There were 4 major groups of western musicians to Thailand, (1) missionaries (2) military people, (3) professionals, amateur musicians and trade-men who worked in Bangkok and (4) the returning Thai scholars who finished their studies and brought the western music and songs back home.

The Results showed 3 main factors which helped the successful development of western music in Thailand. They were (1) The adjustment of the court people and the nobles to western cultural aspects, they were so well accepted with appropriated manners and attitudes of likeness and welcoming. (2) Missionaries were working so hard not only for their religious targets but showed lot of sincere willingness and kindness at all times. The established modern education and schooling. Music was added in daily teaching curriculum to all classroom levels. The young Thais of both sexes were equally open to the western singing, music classes and to join in school brass bands. (3) European and American music teachers and advisors established musical knowledge and skills in music training for the military, so they could become professional musicians of the brass bands. They were able to serve not only for the court but also the general population and make good school bands which were well used for many occasions. It is stated that 4 European band masters, namely Houssen, Jacob Veit, Michelle Fusco and Alberto Nazzari had served in courts of King Rama IV to Rama VI for several decades till they died in this kingdom. They established several royal guard brass bands, the Marine Corp Bands, 2 medium size symphonic orchestras which were well functioned before the World War I. Hundreds of their music students were scattered and built more than 11 military and 3 navy bands all over the kingdom. Missionary schools and colleges (over 28 places) are the birth places of musicians and the new Thai composers. Later, many of them became the great artists named "Artists of the Nation".

KEYWORD: WEATERN MUSIC, MUSIC DEVELOPMENT, MISSIONARY AND MUSIC.